

Col·lectiu Wilson

Pol Antràs (Ph.D., MIT) Catedràtic de Harvard University

Carles Boix (Ph.D., Harvard) Catedràtic de Princeton University

Jordi Galí (Ph.D., MIT) Investigador Sènior del Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI)

Gerard Padró i Miquel (Ph.D., MIT) Catedràtic de la London School of Economics

Xavier Sala i Martín (Ph.D., Harvard) Catedràtic de Columbia University

Jaume Ventura (Ph.D., Harvard) Investigador Sènior del Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI)

Lloc Web: www.wilson.cat

Europa, Europa

- Escrit per [Col·lectiu Wilson](#)
- Publicat a [Comunicats Conjunts](#)

La gran pregunta del debat sobre la independència de Catalunya és: quines serien les conseqüències econòmiques de tenir un estat propi?

Si hem de ser intel·lectualment honestos, la veritat és que la resposta no és gens clara. I no ho és perquè, per poder respondre amb seriositat, hauríem de comparar què passaria si Catalunya marxa amb què passaria si es queda. I tots dos escenaris són plens d'incerteses. Per exemple, quedar-se pot tenir conseqüències desastroses si Espanya s'ensorra encara més en la crisi financera o si el govern espanyol continua amb les polítiques de redistribució interterritorial i d'inversions públiques que han acabat per ofegar l'economia catalana. D'altra banda, els beneficis de la separació a curt, mitjà i llarg termini seran positius o negatius depenent de les institucions, lleis, regulacions i polítiques que els governs institueixin un cop Catalunya tingui estat propi.

Un dels aspectes que més incertesa crea és el que fa referència a si una Catalunya independent seguiria formant part d'Europa. Una part important de la incertesa és innecessària i ha estat provocada per la reacció que les autoritats espanyoles han tingut quan han vist que la ciutadania de Catalunya es prenia seriosament la possibilitat de marxar. Ministres, economistes, analistes, polítics i autoritats diverses han anunciat que, en cas que Catalunya decidís separar-se d'Espanya, seria expulsada d'Europa i els catalans hauríem d'usar el passaport per viatjar a Saragossa, les empreses catalanes haurien de pagar uns aranzels que les arruïnarien i tots plegats hauríem de deixar de fer servir l'euro. Tot això, afegeixen, comportaria la ruïna automàtica per a tothom. És més, se'ns ha dit que

l'expulsió d'Europa seria immediata i que, per tornar a ser admesos hauríem de posar-nos els últims de la cua i que la readmissió requeriria la unanimitat de tots els membres de la Unió. Implícita hi ha l'amenaça que Espanya votaria que no. Com que amb un sol vot en contra n'hi ha prou perquè un país no entri, diuen, Catalunya quedaria fora d'Europa durant tres generacions.

Totes aquestes amenaces només tenen un objectiu: atemorir els ciutadans (sovint amb plantejaments absurds sobre fronteres imaginàries i cognoms prohibits). Però no fan més que demostrar la debilitat d'Espanya, ja que intenten guanyar el referèndum a base d'impedir que es faci: pensen que si a la gent li entra la por, els nostres dirigents faran figa i així el referèndum mai no es portarà a terme. Però encara que sigui part de la campanya de la por, els membres del Col·lectiu Wilson pensem que és poc seriós que es diguin segons quines coses i es facin segons quines afirmacions. És per això que hem decidit fer públic un comentari tot analitzant la possibilitat que Catalunya pugui quedar "fora d'Europa". Malgrat que no hi hagut mai a la història de la Unió un procés similar al que han encetat Escòcia i Catalunya, és possible fer una anàlisi freda de la situació. I si es fa, un arriba a la conclusió que els escenaris catastròfics dibuixats a Madrid són falsos, fins i tot si (tal com amenacen algunes autoritats espanyoles) Espanya resistís amb la màxima energia la voluntat dels catalans.

La primer cosa que cal entendre és que això de "sortir d'Europa" en realitat no vol dir res, ja que Europa la conformen una multitud de tractats, grups i institucions. Per aclarir-ho una mica, el gràfic adjunt mostra els nombrosos grups, espais i acords que hi ha a Europa i qui forma part de cadascun d'ells: hi ha el Consell d'Europa, la Unió Europea, l'Eurozona, l'Espai Econòmic Europeu, l'Acord Europeu de Lliure Comerç (EFTA) i l'espai Schengen. Els diferents grups, acords i espais representen compromisos sobre diferents aspectes econòmics i polítics. Per exemple, els membres de l'espai Schengen s'han compromès a donar llibertat de circulació de persones dins dels seus territoris (de manera que quan fem turisme i anem d'un país de l'espai Schengen a un altre –com per exemple quan anem d'Espanya a França–, ni tan sols hi ha fronteres ni policies que ens demanen els passaports). La Unió Europea, per la seva banda, és una associació d'estats amb un mercat únic integrat i, alhora, amb institucions polítiques comunes. Però, un cop més, aquesta és una de les múltiples solucions que es fan servir a Europa per assegurar la integració econòmica a nivell continental.

Fixeu-vos que els diferents països d'Europa formen part de diferents grups. Espanya, per exemple, forma part de la Unió Europea, l'Eurozona i el Consell.

Suïssa forma part de l'EFTA i de l'espai Schengen, però no pas de l'eurozona ni de la Unió Europea. El Regne Unit forma part de la Unió Europea però no de l'Eurozona ni de l'espai Schengen. Per tant, la primera cosa que cal aclarir és: quan diuen que vetaran la nostra incorporació a "Europa", exactament a què es refereixen? A la Unió Europea? A l'Euro? A l'espai Schengen? A l'Espai Econòmic Europeu?

És de suposar que l'amenaça fa referència a la Unió Europea, tot i que, recordem-ho, els tractats de la UE no diuen res sobre processos d'ampliació interna. És a dir, no diuen res sobre el procés d'adherir membres que s'independitzen de països que ja són membres: ni els regulen, ni els prohibeixen. Però posem-nos en el cas més pessimista i imaginem que, en cas d'independència, Catalunya deixa de formar part de la Unió Europea. Voldria dir això que l'endemà del referèndum s'erigirien fronteres entre Catalunya i la resta de la UE? Voldria dir que si guanya el sí, els catalans deixaríem de poder viatjar sense passaport per Europa, que les nostres mercaderies haurien de pagar aranzels a l'hora d'exportar-les a la UE, i que els capitals deixarien de poder circular entre Catalunya i la resta de la UE? I voldria dir això que per tornar a ingressar i tornar a gaudir de tots aquests drets i llibertats de circulació, hauríem d'esperar que Espanya deixés de vetar la nostra incorporació a la UE? La resposta a les totes aquestes preguntes és: NO. Rotundament NO.

En primer lloc, la hipotètica celebració d'un referèndum no conduiria a l'exclusió de la UE. Aquesta darrera tindria lloc, en tot cas, amb una declaració formal i pública d'independència. Per tant, un cop celebrada la consulta i en cas que tingués èxit, res no podria impedir un procés de negociació dins de la UE sobre l'estatus tant de Catalunya com d'Espanya. I res no impediria que (tal com recomana un [informe del Parlament britànic](#) per a Escòcia) el que s'hagués de negociar fos que el dia de la proclamació definitiva de la independència coincidís amb la data d'adhesió a les institucions europees.

En segon lloc, en cas de ser obligats a sortir de la UE, és cert que es requeriria el vot d'Espanya perquè Catalunya fos readmesa. Una aplicació extensiva (que no directa) de l'article 49 del Tractat de la UE estipula que l'accés d'un nou membre de la UE requereix el vot unànim de tots els seus membres, inclòs el d'Espanya⁽¹⁾. Per tant, el nostre destí a la UE estaria en mans dels espanyols: els catalans que afavoreixen la independència han de contemplar un escenari on Catalunya, almenys a curt termini, quedaria fora de la UE si Espanya s'entestés a votar "No" a la incorporació de Catalunya a la Unió Europea. Des del punt de vista del Col·lectiu Wilson, creiem que les amenaces espanyoles no són del tot creïbles per dues raons. Primera, la capacitat d'Espanya d'exercir aquest veto dependrà molt de si està intervinguda econòmicament (els canvis de la Constitució que el

Partit Popular i el PSOE van acordar acceleradament a petició de les autoritats europees demostra que la capacitat de les autoritats espanyoles per fer segons quines coses no és tan gran com fan veure). Segona, perquè arribat el moment, no els interessaria fer-ho. Espanya pateix el problema que els economistes anomenem “inconsistència temporal”. D’entrada els interessa dir que posaran el veto, però un cop fet el referèndum els interessarà tot el contrari, ja que per exportar a Europa han de passar per Catalunya i voldran que Catalunya assumeixi una part proporcional del deute de l’administració central espanyola.

Però seguim posant-nos en el cas més pessimista i imaginem que una Espanya furiosa i venjativa decideix castigar Catalunya i veta qualsevol intent català de reingressar a la UE i que la UE li ho permet. Implica això que les empreses catalanes no podran vendre a Europa, que els ciutadans catalans hauran de passar duanes i fronteres, i que per anar a Saragossa caldrà el passaport? La resposta és NO.

Els tractats de la UE exigeixen utilitzar el principi d’unanimitat per aprovar l’entrada de nous membres (TEU, art. 49) i per fer “acords associatius”, és a dir, aquells acords que estableixen institucions comunes entre la UE i els altres països signataris de l’acord (més endavant explicarem per què això dels acords associatius és important).

Ara bé, per seguir al mercat únic i mantenir la lliure circulació de mercaderies (és a dir, per no pagar aranzels) Catalunya no necessitaria formar part de la UE. Només hauria de signar acords bilaterals com els que té Suïssa. I els tractats diuen que els acords bilaterals sense institucions comunes no exigeixen unanimitat, sinó una majoria qualificada (TFUE, art. 207 i 218). Per tant, si Espanya intentés utilitzar el seu vot per vetar la incorporació de Catalunya al mercat únic i a la lliure circulació de mercaderies, no ho podria fer perquè Catalunya podria signar un acord bilateral amb la UE, un acord per al que no es requereix la unanimitat sinó la majoria qualificada. Aquest acord, per tant, Espanya no el podria vetar de manera unilateral. De fet, aquesta situació d’estar fora de la UE, però gaudint de la llibertat comercial que hi ha a la UE, és la de Suïssa, que no va voler entrar a l’Espai Econòmic Europeu per voluntat pròpia, però que manté un d’aquests acords bilaterals amb la UE, aprovat amb majoria qualificada [\(2\)](#).

No cal dir que la UE tindria el màxim interès a signar aquest acord bilateral amb Catalunya. Al capdavant, a Catalunya hi ha importants empreses europees que es veurien ostensiblement perjudicades per la introducció de les barreres comercials amb les que amenacen les autoritats espanyoles. És evident que és de l’interès de tota la UE (Espanya inclosa!) que tot segueixi com està. Quin incentiu tenen a

comprar més cars els productes catalans que importen? O a vendre més car el que exporten a Catalunya? [\(3\)](#) Donats aquests incentius i el fet que Catalunya, com a membre que és de la Unió, satisfarà tots els requisits en matèria de regulació, institucions i de més exigits per la UE, aquest acord bilateral es preveuria d'efecte immediat.

Resumint: fins i tot en el cas que Espanya s'entossudís a expulsar Catalunya de la Unió Europea, no podria evitar que Catalunya signés tractats de lliure comerç amb la UE i, per tant, les empreses catalanes podrien exportar a Europa amb la mateixa llibertat, drets i obligacions amb què ho fan ara.

I les persones? Podrien seguir circulant lliurement, les persones? La resposta és sí, però no perquè el tractat de Schengen s'apliqués de manera automàtica. Si Catalunya volgués adherir-se a l'espai Schengen sense ser part de la UE, hauria de signar un acord d'associació tal com va fer Suïssa. Ara bé, en ser un acord d'associació, requeriria unanimitat al Consell i, per tant, podria ser vetat per Espanya. Dit això, si bé Espanya podria vetar l'accés de Catalunya a l'espai Schengen, els catalans hi tindrien accés en la seva condició de ciutadans espanyols. Tornem a citar l'article 11.2 de la constitució espanyola que diu que cap ciutadà espanyol pot ser privat de la seva nacionalitat. Per tant, com que el govern espanyol no podria treure la nacionalitat espanyola als ciutadans de Catalunya, aquests podran viatjar des de Catalunya a qualsevol país de l'espai Schengen (per exemple, per passar la frontera espanyola o francesa) amb tota llibertat i per fer-ho, n'hi haurà prou amb conservar la nacionalitat espanyola (juntament amb la catalana) i dur el passaport o el DNI espanyol a l'hora de creuar la frontera. En aquest sentit es donaria la paradoxa que qui garanteix la lliure circulació dels ciutadans de Catalunya per tot Europa seria la mateixa constitució espanyola.

Finalment, l'euro: haurem de deixar de fer servir euros? Aquí hi ha gent que confon conceptes: el fet que un país sigui independent significa que aquest país té la possibilitat d'utilitzar la seva pròpia moneda... però això no vol dir que tingui l'obligació de fer-ho. De fet, el món està ple de països que empren les monedes d'altri. Equador, Panamà i les Bahames, entre molts d'altres països, fan servir el dòlar nord-americà sense que els Estats Units ho puguin impedir. A Europa, Andorra, Mònaco i Montenegro són exemple de països que utilitzen l'euro sense formar part ni de l'Eurozona ni de la UE. Com que no hi ha manera d'evitar que un país utilitzi la moneda que més li convingui, les amenaces que Catalunya serà expulsada de l'euro no tenen cap mena de sentit. Catalunya podria fer el mateix sense haver de demanar permís a la Unió o al Banc Central Europeu. Òbviament, aquesta seria una situació transitòria fins que el sentit comú portés a la plena integració, amb la possibilitat d'estar representats a les institucions de

l'eurosistema i de participar en les seves decisions.

Conclusió: els membres del Col·lectiu Wilson pensem que el fet que les autoritats espanyoles amenacin amb la previsió de catàstrofes econòmiques sobre Catalunya si els catalans decidissin votar a favor d'un estat propi només demostra la seva debilitat amb un intent de guanyar el referèndum senzillament no celebrant-lo i per això, adopten l'estratègia de la por de les desgràcies econòmiques.

Estem convençuts que, si arriba el dia, les autoritats espanyoles no posaran entrebancs perquè Catalunya segueixi formant part de la Unió Europea. I ho faran per interessos econòmics: a Espanya no li interessa tenir una relació dolenta amb el país que ha de travessar quasi inexorablement quan vulgui exportar a Europa, i a Espanya li interessa negociar amb Catalunya perquè aquesta assumeixi una part proporcional del deute públic (que al cap i a la fi, al capdavall, és del Reino de España!). Ara bé, si no ho fan així i fan efectives les seves amenaces, Espanya possiblement podria impedir que Catalunya torni a formar part de la UE, perquè per ser membre de la UE podria ser necessària la unanimitat de tots els membres. Però Espanya no podrà vetar que Catalunya signi acords bilaterals de lliure comerç amb la UE per tal de formar part del mercat únic des del primer dia ja que, per signar aquests acords bilaterals, no cal la unanimitat, sinó la majoria qualificada. Tampoc podrà evitar que els ciutadans de Catalunya circulin lliurement per l'espai Schengen o que les empreses i els ciutadans catalans utilitzin l'euro com a mitjà de pagament.

Dit d'una altra manera: si els dirigents de Catalunya ho fan bé, els ciutadans i les empreses catalanes seguiran gaudint de lliure circulació de mercaderies i de treballadors, de prestació de serveis i de circulació de capitals. Exactament les mateixes llibertats de circulació que tenim ara mateix i que han permès Suïssa ser un dels països més rics i competitius del món. Catalunya, doncs, seguirà sent part d'Europa.

Notes (1) Naturalment només considerem el supòsit que Espanya reconeix Catalunya, perquè si no ho fes, els ciutadans i empreses de Catalunya seguirien sent considerats part d'Espanya i, per tant, gaudirien de les mateixes llibertats de circulació que gaudeixen ara. (2) De fet, val la pena recordar que la UE pot firmar aquests acords bilaterals fins i tot amb estats no reconeguts per tots els estats membres (vegi's, per exemple, la comunicació de la Comissió Europea COM(2012) 602 final, de 10 d'octubre de 2012). (3) Dit això, i amb ànim de ser completament transparents i objectius, Espanya podria vetar un acord bilateral si apel·lés al principi de seguretat nacional. Aquesta opció, tanmateix, seria altament extravagant, perquè la constitució espanyola (article 11.2) diu: "Ningún

español de origen podrá ser privado de su nacionalidad". Per tant, en cas d'independència, els catalans seguirien conservant la ciutadania espanyola, llevat que Espanya canviés la seva legislació per castigar els catalans.